

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 4 marca 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. z dnia 20 czerwca 2013 roku i orzekł, że R. O. nie ma obowiązku zwrotu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odsetek w kwocie 182,73 zł od nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego.

Powyższe orzeczenie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych.

R. O. prowadził działalność gospodarczą, z tytułu której podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Wnioskodawca był niezdolny pracy z powodu choroby i z tego tytułu otrzymywał zasiłek chorobowy przez 182 dni. Decyzją z dnia 29 listopada 2012r. przyznano mu prawo do świadczenia rehabilitacyjnego na okres od dnia 30 października 2012r. do dnia 27 stycznia 2013r. W dniu 8 stycznia 2013r. wnioskodawca podpisał umowę o pracę z M. W., datowaną na dzień 17 grudnia 2012r. Umowa została zawarta na okres próbny do dnia 31 marca 2013r. Do pracy przystąpił w dniu 8 stycznia 2013r. Do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia został zgłoszony od dnia 17 grudnia 2012r. R. O. otrzymał wynagrodzenie za okres od dnia 17 grudnia 2012r.

W firmie (...) wnioskodawca była zatrudniony w okresie od dnia 17 grudnia 2012r. do dnia 31 stycznia 2013r. W dniu 30 października 2013r. wnioskodawca wpłacił na konto pozwanego kwotę 3176,66 zł.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że odwołanie od decyzji z dnia 20 czerwca 2013 roku za uzasadnione tylko w części.

Powołując treść art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tj. Dz. U. z 2005 roku Nr 31, poz. 267 z późniejszymi zmianami) Sąd Rejonowy wskazał, że świadczenie rehabilitacyjne przysługuje ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy, a zgodnie z art. 18 ust.2 w/w ustawy - świadczenie rehabilitacyjne przysługuje przez okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy. Jednocześnie zwrócił uwagę, że organ rentowy w decyzji powołał się na przepis art.17 cytowanej ustawy, który znajduje zastosowanie do świadczenia rehabilitacyjnego poprzez art.22. Zgodnie z art.17 cytowanej ustawy, ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie lekarskie (świadczenie rehabilitacyjne) w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia t r a c i prawo do zasiłku chorobowego (świadczenia rehabilitacyjnego) z a c ł y o k r e s zwolnienia. Jak podkreślił Sąd I instancji, przepis ten spełnia funkcję represyjną (ma na celu ograniczenie wypłacania świadczeń z ubezpieczenia społecznego) oraz zabezpieczającą prawidłowość przebiegu leczenia koniecznego dla odzyskania przez pracownika zdolności do pracy. Zawiera on dwie odrębne i samodzielne przesłanki, spełnienie jednej z nich jest wystarczające do pozbawienia prawa do zasiłku chorobowego. Jest to wykonywanie w okresie zwolnienia od pracy innej pracy zarobkowej lub wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego od pracy (świadczenia rehabilitacyjnego) w sposób niezgodny z jego celem.

Sąd meriti podkreślił, że z jego wykładni językowej omawianego przepisu wprost wynika, iż każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego, choćby wykonywanie pracy było zalecane i przyczyniło się do poprawy stanu zdrowia. Przepis nie zawiera szczególnych przypadków zezwalających na wypłatę zasiłków chorobowych mimo świadczenia pracy zarobkowej w czasie trwania zwolnienia. Celem przepisów omawianej ustawy jest zapewnienie pracownikowi będącemu na zwolnieniu lekarskim środków utrzymania. Ustawodawca wprowadzając zakaz podejmowania przez pracownika w okresie pobierania zasiłku chorobowego

(świadczenia rehabilitacyjnego) pracy zarobkowej przyjął trafne założenie, że już samo wykonywanie takiej pracy sprzeciwia się celom, dla których zasiłek (świadczenie) został przyznany. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wielu orzeczeniach wydanych co prawda pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy, jednakże w zakresie omawianej przesłanki mającej brzmienie analogiczne (por. wyrok z dnia 31 maja 1985r. II URN 75/85 opubl. OSNCP z 1986r. nr 3 poz.32, wyrok SN z dnia 12 sierpnia 1998r. II UKN 172/98 opubl. w OSNAPiUS z 1999r. nr 16 poz.522, wyrok SN z dnia 21 października 1998r. II UKN 267/98 opubl. OSNAPiUS z 1999r. nr 22 poz.371).

Wobec tego, iż wnioskodawca utracił prawo do świadczenia rehabilitacyjnego za sporny okres Sąd Rejonowy rozważył zasadność żądania od wnioskodawcy zwrotu wypłaconego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami.

Przytaczając treść art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Sąd Rejonowy wskazał, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Z kolei według art. 84 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczone o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Jednak zgodnie z art. 84 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przepisów ust. 2-4 i ust. 8 art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie stosuje się, jeżeli przepisy szczególne określające zasady przyznawania i wypłacania świadczeń stanowią inaczej.

Tym przepisem szczególnym jest art. 66 ust. 2 w/w ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, dotyczący m.in. zwrotu przez ubezpieczonego nienależnie pobranych świadczeń. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.04.2004 r. , II UK 305/03, OSNP 2004/22/390), zwrot nienależnie pobranych zasiłków chorobowych przez osobę niemającą statusu osoby ubezpieczonej następuje na podstawie zasad określonych w art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy Sąd I instancji podniósł, że wnioskodawca w spornym okresie był osobą ubezpieczoną, dlatego do żądania od niego zwrotu wypłaconego zasiłku chorobowego ma zastosowanie art. 66 ust. 2 w/w ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Jeśli chodzi o treść art.66 cytowanej wyżej ustawy, to wynika z niej, iż jeżeli świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art.15-17 i art.59 ust.6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych ubezpieczonemu zasiłków bieżących oraz z innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych lub ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy stwierdził, iż świadczenie zostało pobrane nienależnie wskutek okoliczności, o których mowa w art.17, zatem R. O. jest zobowiązany do jego zwrotu.

Jeśli zaś chodzi o odsetki, to Sąd I instancji zważył, że z judykatury wynika, iż skoro wydanie decyzji administracyjnej jest konieczne w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, nie można mówić o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem decyzji. Konsekwencją powyższego jest zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależne (wyrok SA w Łodzi z dnia 19 listopada 2013r. sygn. III AUa198/13 LEX nr 1400345). W związku z tym, że organ rentowy w zaskarżonej decyzji naliczył odsetki od dnia wypłaty świadczenia do dnia decyzji, to decyzja w tym zakresie jako błędna podlegała zmianie.

Z uwagi na powyższe Sąd Rejonowy orzekł, jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k. p. c.

Powyższe orzeczenie w całości zaskarżył organ rentowy.

Zaskarżonemu orzeczeniu strona zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 z p. zm.) poprzez niewłaściwe jego zastosowanie i ustalenie, że ubezpieczony nie jest zobowiązany do zwrotu świadczeń chorobowych wraz z odsetkami liczonymi od następnego dnia po dokonaniu wypłaty świadczeń do daty wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu.

Mając powyższe na uwadze apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 20 czerwca 2013 roku.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego jest prawidłowy i znajduje oparcie zarówno w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, jak i obowiązujących przepisach prawa.

Sąd Okręgowy w pełni aprobuje ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je za własne, podziela również wywody prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie znajdując żadnych podstaw do jego zmiany bądź uchylecia.

Bezpodstawny jest apelacyjny zarzut dotyczący błędnej wykładni art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585).

Przepis ten stanowi, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

W niniejszej sprawie podstawowa była kwestia przyjęcia – zgodnie ze stanowiskiem skarżącego - wykładni art. 84 ust. 1 ustawy systemowej, a więc prawidłowego rozumienia tego przepisu w zakresie odesłania do prawa cywilnego. Z zaprezentowaną w tym zakresie przez skarżącego tezę nie można się zgodzić, ponieważ nie znajduje ona potwierdzenia w najnowszym, ugruntowanym stanowisku orzecznictwa. I tak, w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 kwietnia 2013 roku wydanym w sprawie III AUa 13/11 (opubl. Legali) przyjęto, że zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osobę, która nienależnie pobrała świadczenia obciąża bezwzględny obowiązek ich zwrotu. Nie jest to jedyna sankcja, ponieważ art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) nakłada dodatkowo obowiązek uiszczenia odsetek za zwłokę, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organy ZUS naliczać powinny odsetki ustawowe (art. 359 § 2 KC) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. (I UK 210/09, LEX nr 585713) stwierdził, że nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Pogląd ten umacnia treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania "kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją" (ust. 4) oraz "uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności" (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) - ograniczony co do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. W tej decyzji organ określa kwotę

świadczeń nienależnych, od kwoty wymienionej w decyzji należą się odsetki „w wysokości i na zasadach prawa cywilnego”.

Oznacza to, że rozumienie powyższej normy prawnej sprowadza się do stwierdzenia, że nie określa ona, w jakim terminie nienależne świadczenie winno być zwrócone, a zatem dłużnik, według zasad prawa cywilnego, winien spełnić świadczenie niezwłocznie od doręczenia mu decyzji ustalającej obowiązek zwrotu świadczenia, jako nienależnie pobranego. To z kolei oznacza, że obowiązek zapłaty odsetek aktualizuje się od tego właśnie momentu, nie zaś – jak błędnie przyjmuje apelujący – od daty wypłaty każdorazowo nienależnych świadczeń. Sąd Okręgowy zauważa, że odsetki należą się za czas opóźnienia, poczynając od dnia wymagalności długu, czyli bieg wymagalności odsetek rozpoczyna się już z pierwszym dniem opóźnienia. Z poczynionych ustaleń faktycznych wynika, że organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję nie był uprawniony do żądania odsetek ustawowych, ponieważ prawo do nich zrealizowało się dopiero od dnia doręczenia wnioskodawcy przedmiotowej decyzji.

W kontekście powyższych rozważań Sąd Okręgowy przyjął, iż prezentowana w apelacji argumentacja nie może odnieść zamierzonego skutku judykacyjnego. Sąd Rejonowy trafnie uznał, że wnioskodawca nie ma obowiązku zwrotu organowi rentowemu ustawowych odsetek za okres do daty doręczenia zaskarżonej decyzji.

W konsekwencji Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację organu rentowego, jako nieuzasadnioną.

Przewodniczący Sędziowie